

nagyhercegek mindig osztrák, a király és a főhercegek orosz egyenruhában jelentek meg. — **Kedden** Schönbrunnban volt ebéd s az ottani várszínházban díszelőadás, mely után a schönbrunni kert fényes kivilágítása a nagyszerű tűzjáték követte. **Szerdán** az orosz császár tiszteletére nagy katonai parádét rendeztek, melyben 38 gyalog zászlóalj, 18 lovas század és 88 ágyú, öt osztályba osztva, vett részt. Az udvari várpalotában adott nagy díszbened az orosz császár és a király kölcsönösen felköszöntötték egymást. Este „Lohengrin“ előadása az operaházban, teljes kivilágítás mellett; ezután estély Hohenlohe hgnél. **Csütörtökön** az orosz császár és a nagyhercegek megjelentek a kiállításban. A császár a szibériai pavillonba ment, s innen az orosz ágyú-udvarba, hol az ausztriai császár várt rá. Erre a felségek együtt látogattak meg az iparpalotát megzemléve a kiállított tárgyakat. — Az orosz császár elutazása szombatra volt kitűzve.

** (Vilmos német császár) nejevel e hó 21-ére várják Bécsbe; a württembergi királyt július elsejére. — **Károly romániai fejedelm** neje nagyszámú kísérettel a „Csermare“ hadigőzönsön június 5-én reggel fél 6 órakor érkezett Pestre; a hajóról kiszállva, egyenesen az államvaspályához hajtatott, s Bécsbe utazott. — **Milán** szeptember 10-én szintén a hét végén várják Kőbányán, hol a bécsi vasútra szállva egyenesen tovább fog utazni — az osztrák fővárosba.

— (Bartakovics néhai egri érsek) holttesteminek beszentelése e hó 4-én történt meg Egerben, nagy egyházi gyászompával, melyet Szamassa szepesi érsek végzett. A bobalzsamozott testet a főkapitány részéről Lengyel Miklós kispripost s az udvari papok közül ketten kísérik Alsó-Ele-fántra, hol a Bartakovics-család sírboltjába, szülői és testvére mellé, fog örök nyugalomra tétetni. Az elhunyt érsek sajátkezűleg írta meg végrendeletét s általános örökösül egyházmegyéjét tette; a jelen-tékeny hagyomány a végrendelező szándékához képest első sorban népevel és egyházi célokra fog fordítani.

** (A honvédelmi miniszter.) Szende Béla rendeletet bocsátott ki a honvédtisztekhez, tudtul adva, hogy azok, kik a magyar nyelvet nem bírják, előmenetelre nem számolhatnak.

** (Dicséretes tett.) Gr. Viczay Héder győrmegyei főispán minden gazdaságjának, ki a bécsi világtárlatot meg akarja látogatni, 100 forintot utalványozott.

— (Sz. Török János) világ-utazó hazánkfi, ki már két ízben látogatta meg Ausztriát, közelebről tért haza, az indiai szigettengeren, Hátsó- és Elő-Indián, a Persa- és Arab-tenger-öblön, Nyugat-Azsián, a görög szigettengeren és Konstantinápolyon keresztül, híven értesítve lapunk olvasóit hosszas utazásának érdekes élményeiről és tapasztalatairól. Nemsokára ismét utnak indul Dél-Amerika keleti partjaira Buenos-Ayresbe, hogy földünk e vidékét is megismerje. Leveleivel a tulsó félévről is föl fogja keresni lapunkat.

** (A budai krisztinavárosi szinkörben) újabb ismét két jótékony czélú előadás volt: június 1-én a budai nőegylet javára, jun. 5-kén pedig az erzsébetfalvi iskola részére. Az első előadásból 156 ft 63 kr. szolgálatot át Fehérváry szingazgató az egyetelnökségének, melyért az nyilvánosan köszönetet mondott.

** (Nagy-Marosnál) a magyar gőzhajózási társulat „Honvéd“ nevű gőzöse ünnep elsőnapján szerencsétlenül járt, géptengelye eltört s az utazók csak nyolcz óra múlva más hajón mehettek tovább.

** (Tátrafüred (Schmecks), mely a központi Kárpátokban 3280 láb magasságban fekszik s tájrajzi tekintetben Európa legszebb pontjai közé számíttatik, belberendezés tekintetében is folyton halad a kor szellemével. Az eddigi hideg vizgyógy-s forráskezelés mellett ugyanis behelölési készülékek (Inhalations-apparate), törpefenyővel, és sós fürdők is rendezettek be, s a lakszobák száma

újabb ötvennel szaporítottott. Az orvosi kezelést pedig a pesti tudományos körökben előnyösen ismert dr. Szontágh Miklós viszi. Megjegyzendő, hogy Tátrafüred a poprád-felkai vasúti állomástól (kassa-oderbergi vonal) csak egy órányira fekszik.

** (A pénzvilág főeseménye) a Weikersheim bécsi bankház bukása; mintegy 3 millió forint hiánnyal bukkott meg. A Weikersheim-czég magyarországi vasutak építésében is részt vett.

** (A bécsi hitelintézetek egyik pénztárnoka) majdnem egy félmillió (430,000) frtg megkáro-sította, s megszökött. A hű pénztárnok neve: Pokorny Adolf. — fia az ismert nevű bécsi színház-igazgatónak. Az értékpapirokat az intézet pénztárából sikkasztá el, s hogy ez megtörtén-hetett, azt egy különös körülmény okozá. A pénz-tárnak ugyanis csak egyik kulcsa volt nála; a második a másod-pénztárnoknál. Ez azonban már hat hét óta beteg, s helyét egy fiatal ember fog-lalta el, kit könnyen lehetett rászédni. Pokorny már 12 év óta volt a Credit-Anstalt központi pénztáránál alkalmazva; igen vagyonos ember volt, de minden vagyonát s az elsikkasztott össze-get is, a mostani válság alatt veszítette el. — Egy bécsi távirat ezt mondja, hogy valószínűleg utban van Amerikára felé.

† (Halálhíradások.) Vidacs János országgyűlési képviselőt súlyos családi csapás érte, neje szüle-tett Csernyus Jozefina asszony, kitűnő miveltésű nő és ritka derék anya, pünkösöd-hétfőn svábhgyi nyári lakában meghalt. — Sátoralja-Ujhely plébá-nosa: Bessenyei Pál apát és főesperes m. hó 30-án elhunyt 68 éves korában. — **Szluha Imre**, Szluha Benedek szegszárdi képviselő atyja, közelébb hunyt el Czecczen, 87 éves korában. — Esztergomban m. hó 28-kán temették **Bencs Mihály** nyug. gazda-tiszttel, ki egyike volt a legértelmesebb magyar gazdáknak. — **A külföldön** Olaszországnak van ismét nevezetes halottja. Rómából távirat jelenti, hogy **Ratassi**, egyik legkiválóbb olasz államférfi, ki az előbbi években buzamosabban miniszterel-nök is volt, jun. 5-én meghalt.

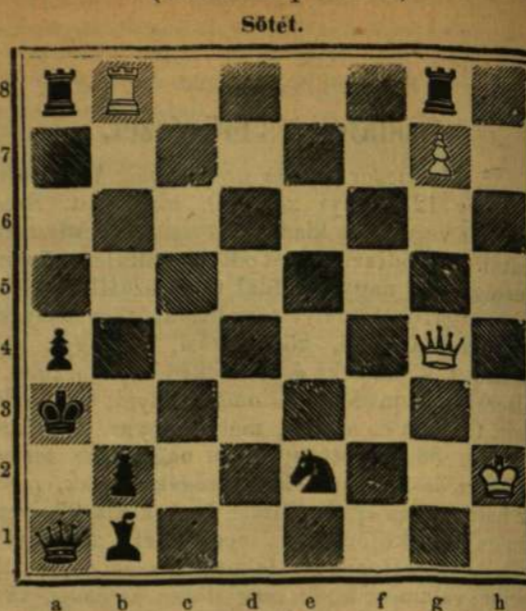
—x— Figyelmeztetjük e lap t. olvasóit a mai szám hirdetései rovatában a Mészáros Alajos pesti üzlete által közzé tett „Ásványvizek árjegyzéké“-re.

Nemzeti színház.
Péntek, máj. 30. „Az ideszek.“ Vigj. 3 felv. Irta Sar-dou; ford. Feleki M.
Szombat, máj. 31. „Hunyady László.“ Opera 4 felv. Zenéjét szerette Erkel Ferencz. (Carina Anna és Ellinger Jozefa k. a. föllepteül.)
Vasárnap, jun. 1. A színház zárva volt.
Hétfő, jun. 2. „A strike.“ Népszínmű 3 felv. Irta Szig-ligeti és Balázs S.
Kedd, jun. 3. „Lohengrin.“ Regényes opera 3 felv. Irta Wagner R. (Carina k. a. föllepteül.)
Szerda, jun. 4. Először: „Sakk a királynak.“ Vigj. 4 felv. Irta Schaufert A.; ford. Dóczy Lajos.
Csütörtök, jun. 5. „Az afrikai nő.“ Opera 5 felv. Ze-néjét szerette Meyerbeer. (Carina k. a. utolsó föllepteül.)

Szerkesztői mondanivaló.
— Astryages. Kidolgozása kissé homályos, s kivált a végén való félbeszakítás olyan töredékes teszi, a melyet csak az élvezhet és érthet, a ki az ó világ mondas törté-neteit jól ismeri.
— K-vár. A-a. Magán uton választunk — másod ízben. A régibb küldemény itt van, s nemsokára jöni fog. Másnemű dolgot is örömmel vennénk.
— Pest. G. B. A kérdészt mű könyvkiadásban még nem jelent meg; úgy vagunk értesülve, hogy néhány hét múlva hagyja el a sajtót.
— Alsó-Szopor. C. A. Orulunk, hogy egyik közlemé-nyünk annyira megnyerte tetszését, hogy ily terjedelmes levélben kívánt annak kifejezést adni. A bizalomnyilvánít-ás csak bátorító lehet az illető cikkiróra nézve is.
— Bikal. R. J. A hirdetések ügyével a szerkesztőség épen nem foglalkozik; az a kiadó-hivatal dolga. A levéllel nem tehetünk egyebet, mint hogy elküldtük postán az illetőnek.
— Bécs. L. P. A fényképet átadjuk D-nek. A cikket W. W.-hoz kerjük alkalmilag. A másikat talán csak ez után.

SAKKJÁTÉK.

706-ik sz. f. Shinkman W. A.-tól*) (Grand-Rapidsban.)

Világos indul s a huszadik lépésre mottot mond.

A 701-ik számú feladvány megfejtése.

- (Kästner B.-től Coburgban.)
Vil.	Söt.
1. Hf6—d5	c6—d5: (a)
2. He4—d6†	Kf5—f4
3. Ve7—g5 mat.	
a.	
1.	1. Kf5—e4: (b)
2. Ve7—b4†	2. tetszés szer.
3. e2—e4 mat.	
b.	
1.	1. Ba7—d7
2. He4—d6†	2. Bd7—d6:
3. Ve7—h7 mat.	

Helyesen fejtették meg: Veszprémben: Fülöp József. — Miskolcon: Czente József. — Gelsen: Glesinger Zsig-mond. — Sárospatakon: Gérecz Károly. — Aradon: Kovács Albert. — Debreczenben: Zagyva Imre. — Jászkisváren: Galambos László. — Sziget-Csepren: Mayer Károly. — Ufalun: Farkas Ferencz. — A pesti sakk-kör.

*) Ezen eredeti feladvány megkötöttségére egy ismeretes Loyd-féle kompozíciónak.

Előfizetési felhívás

VASÁRNAPI UJSÁG
és
Politikai Ujdonságok
1873-ik évi július—decemberi folyamára.

Előfizetési föltételek:
A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok egyútt:
Félévre (július—december) . . . . . 6 ft
Csupán a Vasárnapi Ujság:
Félévre (július—december) . . . . . 4 ft
Csupán a Politikai Ujdonságok:
Félévre (július—december) . . . . . 3 ft
Egyes előfizetéseket legcélszerűbben postai utal-vány által eszközölhetők, a melyre bérmentesítést csak egy darab 5 krajczáros bélyeg kívánatik.
Tíz előfizetett példányra gyűjtőinknek egy tisz-telepéldánnyal szolgálnak.
Pest, június-hó 1873.
A Vasárnapi Ujság és P. Ujdonságok kiadó-hivatala (Pest, egyetem-utca 4. sz. a.)

TARTALOM.

Bartakovics Béla (arczkép). — A vén sirásó. — A pénz és a hitel. — Balla Károly (arczkép). — Zuhatag az Al-Dunánál (képpel). — A kedélyhangulatok kifejezése az embernél és az állatoknál (képpel). — Egy amerikai vál-lalkozó. Földünk ismeretlen részei. — Vend vendég-hivogató (képpel). — Egyveleg. — Tárház: Irodalom és művészet. — Közintézetek, egyetek. — Egyház és iskola. — Mi újság? Nemzeti színház. — Szerkesztői mondanivaló. — Sakkjáték. — Heti-naptár.

Felölös szerkesztő: Nagy Miklós (L. magyar-utca 21. sz.)

Előfizetési föltételek: a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok egyútt: Egész évre 12 ft. — Félévre 6 ft.
Csupán a Vasárnapi Ujság: Egész évre 8 ft. Félévre 4 ft. — Csupán a Politikai Ujdonságok: Egész évre 6 ft. — Félévre 3 ft.
Hirdetési díjak, a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságokot illetőleg: Egy négyzser hasznótt petit sor, vagy annak helye, egyszeri igtatásnál 10 krajczárba; háromszori vagy többszöri igtatásnál csak 7 krajczárba számíttatik. — Kiadó-hivatalunk számára hirdetményeket elfogad Bécsben: Oppelik Alajos. Wollzeile Nr. 22. és Haasenstein és Vogler, Wollzeile Nr. 9. — Bélyegdíj, külön minden igtatás után 30 kr.

Gróf Majláth Antal.

(1801—1873.)

A mult hónap ismét kevesbitette egygyel azon hazafias szellemű konzervatív állam-férfiak számát, a kiknek munkássága már a forradalom előtt méltó elismerésben része-sült a hazában, de a kik azért a legújabb politikai életben is hasznos tevékenységben töltötték utolsó éveiket. Az újabb, korán vénülő nemzedék még nem tudjuk fog-e anyyi munkás öreget hagyni a jövő évtize-dekre, mint a mennyien mi hozzáink átjöttek a harminczas és negyvenes évek nevezete-sebb harcossai közül, megérvén a szibbadt tétlenségben töltött két évtized után az újabb alkotmányos élet időszakát, mely a hatvan-hetediki állami kiegyezés és a koronázás által nyílt meg.

A máj. 14-én elhunyt gróf Majláth Antal is ezek közé tartozott s benne a főrendi osztály egyik tiszteletreméltó tagját, a néhány még élő poli-tikai veterán egyik megbiz-ható bajtársát, a haza egyik, minden körülmények közt hű-nek ismert fiát vesztette el.

Gróf Majláth Antal Budán, 1801. febr. 22-dikén született. Atyja gr. Majláth József, anyja báró Sennyey Mária kitűnően gondos nevelésben részesítet-ték. Alsóbb iskoláit Sátoralja-Ujhelyen és Pesten a kegyes-rendiek tanodájában, majd a későbbiek Pozsonyban s végre a jogi tanfolyamot Győrött vé-gezte. Iskolai tanulmányaiiban oly korán haladt, hogy Pesten már 1817-ben a bölcsészet tud-orává avattattott. Mint másod-éves jogász Győrött megyei aljegyző, az év végével Pesten a királyi tábla esküdtje volt, s a mint az ügyvédi vizsgát le-tette, ismét aljegyző lett Zem-plénmegyében, mely után is-mét a főjegyzői állomásra lépett. De ily korán közhivatalba lépve, nem maradhatott olyan szűk körben, a minőt egy magyar vármegye nyújthatott tapaszta-latokra vágyó szellemének. 1823-ban már Fiumében találjuk, mint kormányzósi

titkárt, s itt 1827-ig, alig négy év alatt már ülnökségre és kormányzói helyetteségre emelkedvén, Budára hivatott a helytartó-sághoz s ott tanácsosnak nevezetett ki. Itt még két évet sem töltött, midőn 1830-ban, még 30 éves kora előtt, Zemplénmegye fő-ispánjává neveztek ki s rövid időközben 1832-ben az udvari kancelláriánál udvari tanácsos, 1836-ban alkancellár, 1839-ben pedig főkancellár lett. Mind e magas állá-sokon nevezetes szolgálatokat tett a köz-ügyeknek s a politikai ellenzék rokonszenve

kezdette szereplését. Jelen volt az 1825—27-diki, az 1830-diki s az 1832—36-diki országgyűléseken, s mint a főrendiház tagja és az ősi alkotmány hű védője gyönyörű latin szónoklatai által is országos hirre emelkedett. Előadása már első szereplése idejében, később pedig, a magyar nyelv életbeléptetése után saját anyanyelvén is, folyékony, könnyen érthető, de mégis éke-sen kidolgozott volt. Rendesen higgadtan beszélt, de olykor-olykor rohamos modora még megnyerőbbé tette.

Az a sokféle hivatalos állás, melyen át a kancellárságig emelkedett, mind szolgált vala-mivel nem közönséges képéző-déséhez. Mint fiumei kormány-zóhelyettes teljesen elsajáti-totta az olasz nyelvet, melyen nemzetgazdasági ismereteit bővítette. Mint zempléni fő-ispán elnöki tapintatát s a tanácskozások vezetésében való tehetségeit fejlesztette, míg ugyanakkor mint az 1831-iki kholerai mozgalmak idejére ki-nevezett kormánybiztos az in-tézkedésekben való erélyét tette próbára. — Azt a sze-repet, mely később Pestme-gyének jutott, még a harmin-czas években jóformán Zem-plénmegye játszotta, hogy minden közérdekű kérdést minden oldalról és sok elmeíllel megvittattak közgyűlésein s olyan férfiak által mint Des-sewffy Aurél, Kossuth Lajos, Barkóczy János, Sztáray Albert stb., a politikai színezet minden árnyalata képviselve volt a megyében.

Alkancellárrá gr. Reviczky Ádám bukása után a helyébe lépett népszerűtlen, söt orszá-gosan gyűlölt gr. Pálffy Fidélmellé nevezetett ki Majláth Antal, kinek ro-konszenves s még politikai ellenfeleinel is bizalmat keltő egyénisége is csak kevéssé el-lensúlyozhatta amaz ingerülten és szakadat-lanul folyó támadásokat, melyeknek vég-célja volt Pálffy-t lehetetlenné tenni.

GRÓF MAJLÁTH ANTAL.

HETI-NAPTÁR.

Hónapt-és hetnap	Katholikus és protestans naptár	Görög-orosz naptár	Izraeliták naptára	Nap	Hold
				hossza	hossza
8 Vasár	E1Sz. hár. vas.	ESz. hár. v.	27 G Pün. vas.	13	
9 Hétfő	Jézus sz. vére	Első	28 Pünk. hétf.	14	
10 Kedd	Margit kir.	Margit	15 Makk. gy.	15	
11 Szerd.	Barnabás	Barnabás	30 Izsak	16	
12 Csüt.	Ur napja	Tóbiás	17 Zakarjás	18	
13 Pént.	Páduai Antal	Páduai Antal	1 Junius	18	
14 Szom.	Vasul nagy p.	Elizeus	2 Nicéphor	19	

Holdváltozások. ☉ Holdtölte 10. 11 óra 17. 5 perczkor 6jél.

A folytonos erős nemzeti visszahatás végre leszorította polczáról a főkanzellárt és helyét 1839-ben Majláth foglalta el egész 1844-ig. Mint kanzellárnak az volt fötörék-vése, hogy a magyar nyelv országos használata hivatalos nyelvvé emeltesse a kormányzat, törvényhozás, bíraskodás terén, sőt a hazai nyilvános közélet minden ágában, és hogy ezt a bécsi, de különösen a cseh körök hosszas ellenzése és akadályozása dacára is keresztülvitte: mindenesetre főérdeme gr. Majláth Antalnak. Ezenkívül az 1839—40-diki országgyűlésen a politikai pártok között beállott ongesztelékeny hangulat számos közérdekű és nagy fontosságú törvény keresztülvitelére segítette az országgyűlést, az 1843—44-diki országgyűlés pedig a reform-kérdések előkészítése és ama két törvény által lett felelhetlenné, mely először kezdte meg nagyobb erővel az osztályok közti különbség megszüntetését.

1844-ben végre az udvari körökben a konzervatív párt árnyalatai közül az a töredék kerekedett fölül, mely épen nem akart a nemzet törekvéseivel és céljaival számot vetni, hanem a nemzeti eszméknek napról napra ellenállhatatlanabban való áramlatát erőlyes rendszabályokkal még ekkor is feltartóztatni remélte, ha a rohamosan haladó kerekéket lesz elég bátorsága a kormányzat megragadni. A nagyon ifjú gr. Apponyi György állított az ügyek élére, mint ez ókonzervatív árnyalat legelhatározottabb képviselője, ki a megycéket az adminisztratív rendszer által akarta megváltoztatni, hogy a kormány pártján a küszöbön álló választásoknál többséget szerezzen. Akkor határozottá válik az az elhatározás, hogy Majláth grófot azonnal és határozottan elbocsáttatva volna, mert talán az ő népszerűsége még remélte, hogy hasznát vehetik. Egy ideig, mint névleges főkanzellár még élén állott az ügyeknek, de azután visszavonult, a diplomáciai nyelv szemvakító kifejezése szerint hosszabb időre elutazott szabadsággal s többé vissza sem tért.

Ez időtől kezdve vidéken élt, nagy részt Perbenyiken zemplémegei birtokán, hol az egész környék nagy tiszteletben tartotta, mint nemes szívű embert, ki a jótéteményekben soha ki nem fáradt. Könnyen érthető, hogy konzervatív elvei mellett ez idők politikai mozgalmait nem mindenben helyeselte, de azért soha egy lépést sem tett, mely nemzetének e küzdelmekben való akadályozására vagy épen megbénítására célzó lett volna. De midőn az ellentétek a legszűkebb végletekig fejlődtek: akkor ismét előlépett gr. Majláth Antal, s Batthyány Lajos kérelmére tagja volt amaz ötös küldöttségnek, melynek tagjai rajta kívül még id. Majláth György, Batthyány, Deák és Lonovics érsek voltak s ő maga, mint oly loyális alattvaló, kinek hűségéhez kétség nem férhetett, előre ment, hogy ez öt tagu küldöttségnek sértetlen elfogadatasát kieszközölje Windischgrätz-nél. A küldetés eredménytelen maradt, de ezt bizonyára az öt tag közül egyik sem fájlahatta mélyebben, mint a hazafias szellemű konzervatív főr.

A forradalom után ismét Perbenyikre vonult vissza s ott oly életet folytatott, melyből a római császár, Titus, értelme szerint egyetlen egy nap sem vesztett el. A szegény népek mindenben segítségére volt s jegyzékai szerint több mint hat ezer beteget gyógyított homeopathikus szerekekkel. Vendégszeretete szintén a legszelebb körökben ismeretes volt s a Bodrogköz összes mívelt osztályai bőven képviselve voltak házában az ötvenes évek nehéz korszakában. Ez idő alatt neki is jelentékeny része volt mind azon kísérletekben, melyekkel a hazafias

szellemű konzervatívok az alkotmány helyreállítását kieszközölni akarták. Ismerjük, hogy mily sikertelenek maradtak a kísérletek. Az öreg gróf Majláth Antal ez évek alatt nagyobb utazásokat is tett külföldön s egész ifjú érdeklődéssel igyekezett tapasztalatait gazdagítani. Végre ezután a kiengedés csakugyan bekövetkezett s a tisztes öreg az 1865—1869, 1869—1872-diki s a most folyó országgyűlések alatt a főrendiház egyik legtevékenyebb tagja volt, ki bizottságokban dolgozott és elnökölt s a magyar delegációnak is állandóan elnöke volt, míg végre május 14-dikén csaknem közvetlenül a munka mellől szólította ki a halál ez öreget, kinek az újabb viszonyok sokkal inkább kielégítették reményeit, mint az újabb nemzedék kevesebbet tapasztalt fiainak. Sokszor emlegette az üléseken, hogy az ő kanzellársága alatt mily csekély vívmányok milyen küzdelmekbe kerültek az udvarnál s most mily fontos dolgok intéztettek el nagyobb erőfeszítések nélkül.

Hazafiai hűsége és munkássága az ország előtt, jótékonyága és áldása adakozása az egyes magánosok sziveiben fogja nevét fenntartani a perbenyiki családi sírbolt legújabb lakójának.

Élet-tanács.

Szívesen adom, vegyétek,
Mástól tanulni nem vétek;
A tanszékben itt ülök már
Dicsőséggel,
Hallgassátok fiuk, lányok
Békességgel.

Szólni sokra lenne gondom,
De én csak ez egyet mondom:
Én tudom, ki már e földet
Régen járom,
Hogy a sok közt legfontosabb
Ez a három.

Az ifju, férfi s vén kora:
Reggeli, ebéd, vacsora.
Jövő korod előre ne
Éljed balga!
Másként semmi új nem marad;
Ki reggelre az ebédet
Is befalta,
Egész napra csömört arat.

S ha előre élni hiba,
Hátrafelé is galyiba,
Elmulasztott ifjuságát
Aggon élni.
A midőn küzd, — az öreget
Szembe szegyen, szánom-bánom,
Bá, baj éri,
S kacaj és gúny háta megett.

A harmadik e kettőből
Foly, mint csermely a kutfőből:
Éld korodat idejében,
Érésakor,
Sem hervadtán, sem bimbóban;
Csak ha kiforrt, édes a kéj,
Édes a bor
A szívben és a kancsóban.

Im az intés! . . . hármat adtam.
Magam? — Egyet se tartottam.
A bölcs tanács: agg költőnél
És a papnál,
Minden perczen készen folyik, —
Elég ha mást vezet, maga
Bukdosva jár
Bölcsőtől a korporsóig.

Szemere Miklós.

A pénz és a hitel.

II.

A szolgálati jegyeknek érczépén alakban történt mind nagyobb mérvű forgalma, kézzől-kézre járta, szülte, mint említők: a hitel.

E szóra nézve mindenekelőtt meg kell jegyeznünk, miszerint ép úgy mint a pénz szót, ezt is kétféle értelemben szokták használni. Egyik esetben az egyéneknek az a képességét értik alatta, miszerint valamely *viszonszolgálat* teljesítését remélhetjük valakitől; a másik, vagyis tulajdonképeni értelemben véve pedig azt jelenti, hogy *valaki képes a neki előlegezett szolgálat-jegyekért mindenütt értékesíthető szolgálat-jegyeket adni vissza.*

A hitelnek ez utóbbi neme egy viszonylik az előbbihez, mint a pénznek mai alakja az „in natura viszonzás”-hoz; míg amaz csak bizonyos esetben, bizonyos egyének között, addig ez mindenkor, mindenki között használható.

A hitelnek ez utóbbi neme az, mely a szolgálati jegynek, a pénznek ércz alakban megjelenéséből származott, s mely ma, mint tulajdonképeni *bank-hitel*, általános forgalomban van.

Az emberek t. i. tapasztalván azt is, miszerint a *szolgálati felesleg*, vagyis inkább *felesleg jegyek mind könnyebb kicserélhetőségével aránylag a szolgálati felesleg száma is mindinkább nőtt*, úgy hogy utójára a szolgálatoknak e legkönnyebb jegyei, az érczek is nagy mennyiségre nőttek; sőt tapasztalván, miszerint e jegyek tova szállítására sok időt vesz igénybe, mialatt e jegyek használatlanul hevernek: így jöttek azon gondolatra, hogy maguknak az általános kelendőségű jegyeknek ismét oly szűkebb kelendőségű jegyeit hozzák létre, melyek még könnyebben s még gyorsabban forgathatók, mindenkit arra utalva, hogy e jegy birtokosa a szolgálat általános érvényű jegyeire tart igényt.

Kell-e mondanom, hogy ez új szülött az *u. n. papírpénz*, mely az érczenek a *hitellel párosulástól származott sarjadéka*, — a miért is hol ezek bármelyike hiányzik, ott ez utó is hiányzik.

Sőt még egy lépéssel tovább: az, kinek joga van ily papír szolgálati jegyekhez, szintén a hitellel párosulva, egy még újabb sarjadék létre jöttét eszközi: *magán váltókat és részvényeket* bocsát ki, melyek később ily papírpénzért becserélendők.

Az emberi szolgálat-jegyeknek, a pénznek, azonban ez utóbbi alakja, mint említők, már nem pusztán a szolgálat megtörténtétől, hanem az *u. n. hiteltől* függ.

E szó többszöri hallatára, s ismerni kezdve, hogy mily rendkívüli hatalma van ezen másik rejtélyes lénynek, melyet így nevezünk, s mely ama, kezünkön forgó pénznek az anyja, talán kíváncsian fogja kérdezni némelyik olvasó: de hát honnan vette magát e kis tündér. Oly hatalmas urnak, minő ma a papírpénz, nemcsak apját, de anyját is érdekes ismerni, hogy tudja genealogiáját, mindig fölismerehessük a vért, a melyből származott: vajjon jó volt-e az, avagy talán már maga is romlott volt?

A hitel tulajdonkép szintén az emberi munka szülötte, csak hogy *oly munkát, mely nem vitetett még piacra*, nem adatott el, talán nem is kerestetett, s így talán egészen viszonzás nélkül maradt kamatozó tőkének. Az ilyenmű munka, az *u. n. ismeret* és tapasztalat tanította meg az embert arra az elvre, hogy *adott ígéreteinket egyértékűnek kell tekinteni a tettel, vagy a szolgálat jegyeinek átadásával, s multhatlanul bevál-*

toni, különben a társadalom fejlődésével számtalan bonyolult műveletek ép úgy tönkre mennek, mintha a fizikai alapot, a munkát vonnók meg tőle; — s megfordítva a legnagyobb szerű, az összes emberi erőt messze túl haladó műveletek csak ez elvhez való szigorú ragaszkodás mellett vihetők ki, úgy hogy ez által, ez elvben bizás, vagyis a *hitel* által, megkészeződik az embernek a természet fölötti hatalma.

Mint említők, ott hol a *hitel* valóban létezik, nagyon sok megfizetetlen fáradság, sok tapasztalat gyümölcse e tőke, csak hogy ez még finomabb természetű, mint az, mely pénz alakjában össze van gyűjtve. De hogy e finomabb természetű tőke mennyire jövedelmez, mennyire megszorozta az emberi munka értékét, a legközönségesebb mindennapi üzlet mutatja. Ha *A* kereskedő *B*-től 100 ft áru portékát vásárol, s *B* viszont *A*-tól 50 ft árut, hitel nélkül 150 ftnyi érczépénzt használna föl ez üzletnél; ha ellenben *B* bizik *A*-ba, engedi vinni a 100 ft értékű árut, s ha *A*-tól később ő is 50 ft árat vásárolt, és *A* is bizott *B*-be, *A* utójára csak 50 ftot küld a számla kiegyenlítésére, — s így 100 ft szabadon maradt, hogy ugyanily hitel mellett más kétszer 150, azaz: 300 ftnyi üzlet megkötésére szolgáljon. A hitel mellett tehát ugyanazon pénzüsszeggel az 50 fttal, vagyis ennyit erő munkával a 150 ft helyett csupán *A* maga 450 ft ára cserélhető.

Ismét természetes tehát, hogy ott hol a hitelnek valódi alapja: a *solidság* hiányzik, annak használata ép oly ingatag, mint a fedezet nélküli papírpénz. Csak az emberi eladott és el nem adott munkának, a „pénznek” és „hitelnek” valódi létezése szolgálhat a nagyobb szerű üzleteknek biztos alapul.

Ime! a legegyszerűbb alakra visszavezetve, ezek azon labirinthserű bonyolult ösvények, melyeken át a munka az emberi életmezőjén megjelenik, az egyik helyen megtörtént *erő-kifejtés a föld legátavolabb vidékeire*, s az ember legkülönfélébb *sükségeire is el levén ily alakban szállítható*. A börze a szállító eszköz, az üzér a szekeres vagyis inkább kereskedő, — tudnia kell, hogy mit vett, s mennyit bir el szeker!

A pénz természetének e csak futólagos áttekintéséből is az tűnik ki, hogy egyfelől mennyire alaptalan azon nézet, mely a polgári érének védelmezése gyanánt folyvást a pénz ellen harcol. A mint természetes volt a mi társadalmunk kevésbé fejlett állapotában, midőn részint a szolgálatok értéke közötti különbség nem volt oly nagy, mint a midőn a magasabb míveltség mindinkább elválasztja az embereket egymástól, részint a szolgálatok kicserélése ismerősök között történt, részint pedig a szolgálati felesleg is kevesebb volt, — természetes volt mondom, hogy a szolgálat viszonzása az orvos, ügyvéd, író stb. számára is az egész társadalom által, egy részben legalább „in natura” történt, az által, hogy a tisztelt egyéneknek szívesen szolgáltak viszont: ép úgy megfordítva igen természetes, hogy a fejlődés, midőn a szaporodás miatt sok oly idegennek kell szolgálatot tennünk, s tőle elfogadnunk, a kivel talán soha többé nem találkozunk, a szolgálatok kiegyenlítése is mindinkább azon biztos és mindenütt alkalmas alakot ölti föl magára, melyet pénznek, pénzzel való fizetésnek nevezünk. Sajnálandó, ha az átalakulás az „in natura” állapotból az „in effigie” állapotra oly mértékben történt, hogy a szolgálatoknak — hogy úgy szóljunk — porladékát, a tiszteltet és becsülést is átalakítják; mert e miatt az emberre nézve kellemetlenné lesz a társadalmi érintkezés, a forgalom, tehát

magá a szolgálat-jegyek alapja. Azonban ez mint az *anomalia* csakhamar magától megszűnik, mert így a szolgálati felesleg, s ennek jegyeinek mennyisége csökkenvén, a kicserélődés annál lassabb lesz, s részben visszaáll az „in natura” viszonzás szükséges mennyisége, míg maguk a tényezők, melyek ez anomál állapotot, a tulhajtást előidézték, t. i. a szolgálati jegyekkel kereskedő intézetek, a bankok is szintén visszaszorulnak.

Másfelől téves azok nézete is, kik egyes egyéneknek nagy mérvű jövedelme, s gyors meggazdagodása, vagy szolgálati dús viszonzása ellen általában zugolódna, mivel kétségkívül valami régóta meggazdagodott munka-felesleg hajtja az ily esetekben a bő kamatozást. Anomáliák, igaz! itt is léteznek, s létezhetnek; de a törvényhozásnak ép az főfeladata, hogy oly intézkedéseket létesítsen, melyek által *mindenki számára biztosítsák a munkát, vagyis szolgálatok kicserélésénél az értékek igazságos megítélhetése*, — ha aztán valaki mégis úgy itél, hogy több szolgálatot ad oda kevesebért, — az az ő gondja.

Szigoru törvények vezetik a szolgálati értékesítést ép úgy, mint az egyének egész életét, s ha van az emberi ismeretnek ágai között olyan, mely az emberi események mindenikében is szigoru fizikai törvények lételet és egy magas gondviselés intézkedését mutatja, — akkor a pénz tudománya, a financia is világosan mutatja ezt.

Dapsy László.

Egy amerikai vállalkozó.

(Barnum életéből)

II.

(Maga kezére. Barnum első szerelme s kora házassága. Szárnypróbálgatásai az üzleti pályán: boltos, kocsmáros s üzér. A kiállítás eszméje.)

Az alárendelt boltos legényi állás nem elégítette ki a fiatal vállalkozót. Égett a vágytól, hogy maga kezére kezdhesse valamit. Az önállóság vágyán kívül valami egyéb is sürgette: a szerelem.

Az említett szomszéd városban (Grassy-Plains-ben) lakásban, gárdái engedelmevel minden szombat este haza ment anyjához, ki apja vendéglő üzletét még mindig tartotta; a vasárnapot honn töltötte s hétfőn hajnalán az üzletbe visszatért. A rövid utat néha gyalog, néha gazdái lován tette meg. Egy alkalommal szülővárosából egy fiatal leány, Hallett Chairy (Charitas), ugyanazon városban volt, valami bevásárlások végett (magának is mint szabó- és varróéneket üzletkéje levén) s esteleledett. Szombat volt; s az ismerős kereskedő, kinek Chairy szállva vala, tudva, hogy a fiatal Barnum az este szintén haza menendő, felszólította ezt, hogy legyen a leánykának uti társa s oldalmazó lovagja. Barnum a leányt udvariasan maga mögé ültette a nyeregbe s megmondta neki, hogy kapaszkodjék belé s ne féljen semmitől. Bár egy városból valók, nem ismerték egymást azelőtt, de ez esteli lovaglás közel hozta őket egymáshoz s Barnum formaliter beleszeretett a csinos, eleven, bár szemérmes leánykába. Azután vasárnapjának célja nemcsak anyja látogatása volt, hanem a templom is, hol rendszeren megláthatta Chairyt, kibe hétről hétre szerelmesebb lett. Nyilatkozni azonban, függő állása s bizonytalan keresete miatt, tizenhét éves korával járó nagy bátorsága dacára, sem mert. Hanem föltette magában, hogy mielőbb független állást szerezzen önálló megélhetést biztosít magának.

Miután átmenetül még egy atyai nagybátyja (s gyámja) fűszeres és vegyes kereskedésben üzletvezető volt Brooklynban s ugyanannak newyorki nagyobb üzletével is megismerkedett, egyszerre csak fölmondta a szolgálatot és egy kis kocsmát nyitott maga kezére, melyet csakhamar nyereséggel ismét eladott a hasonló, de nagyobb üzletbe társul ment New-Yorkba, a fővárosba. Daczára, hogy társ volt, alárendeltnek érezte helyzetét s ismét föl-hagyott vele s haza ment Bethelbe, hol gyümölcs- és csemege-kereskedést nyitott, mely szerencsés időpontban nyilván meg, egyszerre szép hasznót hajtott s csinos virágzása emelkedett. Rövid idő

alatt meglehetősen pénzeszkét csinált össze s gondolkozott, mibe ölhetné leggyümölcsözőbben. Nagyjapja, kinek különös kedvence volt, azt tanácsolta neki: nyisson sorsjegy-irodát s kereskedjék papírokkal.

„Akkorban — írja Barnum — a sorsjátékot még nem tekintették erkölcsletlen üzletnek. Tiszteletes emberek kerestek sorsjegyekkel, sőt templomok s más erkölcsi jótékonyági intézetek számára is rendeztek sorsjátékokat, a nélkül hogy valakinek eszébe jutott volna, azt istentelenségnek bélyegezni. (Ma is üzük, csak hogy tisztességesebbek neveltek alatt.)” Egyszóval: bizományi engedélyt szerzett magának s az új üzlet, mely mellett a másikkal sem hagyott föl, eleinte csinos hasznót is hajtott Phineasunknak. Rendre divat- s egyéb cikkekre is kiterjesztette üzletét s mindenen egyenlő ügyességgel forgolódott. Ügyességének szerencséje is megfelelt s még nem töltötte be tizenkilenc évét, mikor a kis Chairy kezét megkérni bátorkodott. Az ismeretséget már előbb, ugyanegy városban lakván, szorosra kötötte, lassanként a vallomási is elvitte, mely nem fogadtatott rosul. Ugy látszik, a mily ügyes, oly csinos gyerek is volt, ámbar szépségének tetemesen ártott, hogy tizenhat éves korában a himlő nagyon megcsúfolta. De az az szépségének hiányát udvariassága pótolta. Nyáron át zöldbe rándulások, télen szánkázásokat rendezett, egyedül kedvese kedveért, ki ilyenkor örömmel s büszkén érezte királyné-voltait. Egyszóval udvarlása kedvező fogadtatásra talált s a tizenhat éves Chairy kezét nem tagadták meg, sem a szülők helyettesei, mert Chairy árva volt, sem ő maga, a tizenkilenc éves kórától, — ki daczára fölegényi türelmetlenségének, mielőtt az oltárhoz lépné, még egy üzleti utat tett Philadelphíába, hogy ott a sorsjegy-üzlettel alaposabban megismerkedjék s magának ez ágban új összeköttetéseket szerezzen. Visszatérve is oly szorgalommal és figyelemmel folytatta üzletét, mintha különös nem volna történetű. Házasságukat előre nem is lüttető dobra s azt végre hajtani el is mentek hazulról, New-Yorkba, hol egy skót eredetű pap, (kinek történetesen nem kisebb neve volt, mint Mac Auley) adta őket össze 1829. november 8-kán. „A kora házasságoknak — jegyzi meg Barnum e helyütt, — általában véve nem vagyok barátja. Férfi és nő, mikor ily fontos lépést tesz, jó, ha kissé értebb eszű már; s kora házasságok már sok nyomor és szerencsétlenség okozói voltak. De bár kevéssel voltam több tizenkilenc évesnél, mikor megházasodtam, mindig azóta s ma is úgy vagyok meggyőződve, hogy ha még husz évig vártam volna, még sem találtam volna oly nőt, ki úgy talált volna egyéniségem- s jellememhez, s ki minden tekintetben, mint nő és anya, oly derék és tiszteletre méltó lett volna, mint a feleségem!”

Üzlete, új családi élete, bármennyire igénybe vették is, mert szokása volt egész lélekkel tenni mindent a mibe fogott, mégis engedtek neki idő nemcsak arra, hogy mindenféle bohóságokat kövesse el, együtt, vagy kisebb embereket megjárson, a mibe úgy látszik, mindig különös kedve telt, — hanem maradt ideje arra is, hogy politikai cikkekkel írjon a danbury-i hetilapba, s midőn éles tollal irt cikkeit az nem merete vagy nem akarta kiadni, fogta magát s maga kezdett újságot adni ki: „A szabadság hírnöke” cím alatt. De újsága, bár nagyon jól ment, szabad szókimondása által egy pár költséges sajtó-s rágalmi pörbe bonyolította. Utójára be is zárták két hónapra, mert egy papot uzsoráskodással „rágalmozott,” noha a tényt a tanuallomások igazolták. Büntetését kiállva, a nép egész diadalmenetet rendezett számára, de ő már megelégette a dicsőséget s újságán, persze jó nyereséggel, tuladott.

Hanem a pénz a mily könnyen jött neki, oly könnyen is ment el tőle. Üzletében is veszteségeket szenvedett. Hitelbe vásárolt, kivált vidéki sorsjegy-eladói s bizományosi tetemes összegig megcsalták; úgy hogy egy darabig oly virágzó üzlete egyszerre megcsökkent s az élet gondjai kezdtek környékezni. A kik neki voltak adósok, nem fizettek, s a kik neki hiteltek, kielégítést követeltek. Eladta üzletét, pénzzé tette mindenét s kielégítette őket. Maga pedig, feleséges ember léte, ismét valami alkalmazás után nézett. De minden erőfeszítései mellett sem sikerült egyhamar valami helyet találnia magának, s midőn a telet (1834—5 közt) nem csekély nélkülözések közt húzta ki, 1835 tavaszán váratlanul egyik volt bizományosa beszímolván száz tallér készpénzhez jutott s azal, jobb hiányában, magán-ébdőlőházt nyitott, New-Yorkban, hová még a tél elején

vonult volt. Üzlete jól ment s dolgát ismét annyira fölvitte, hogy egy virágzó fűszerkereskedésbe tár-sul léphetett be.

Íme, ilyenek voltak Barnum előzményei s első — elég tarka és változatos — kísérletei az üzletvilágban, melynek egykor egyik nagyhatalmasságává volt leendő.

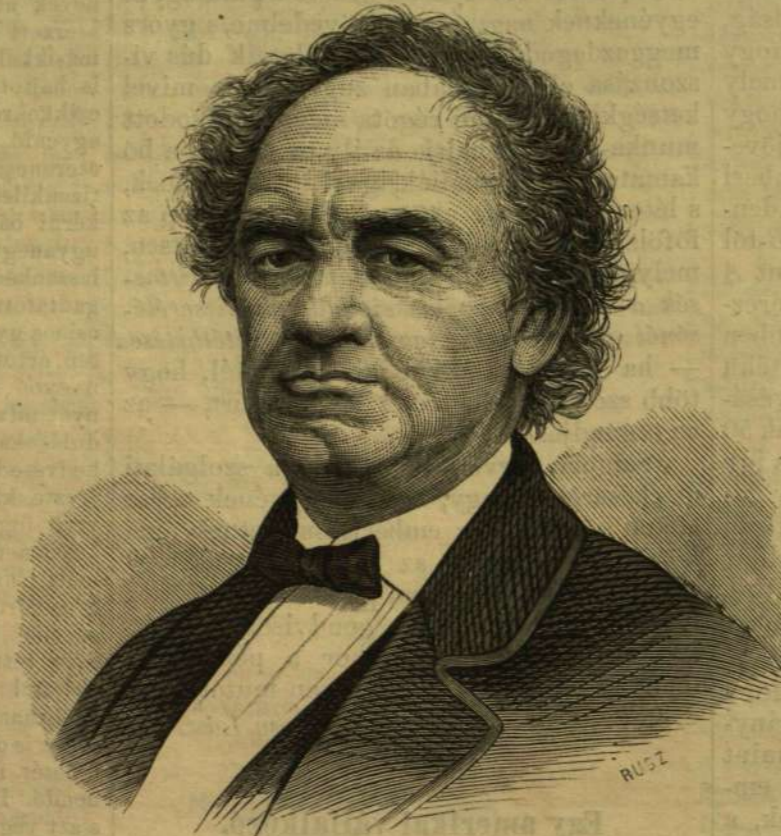
De kísérletei s szárnypóbálgatásai közt ré-gon kezdte érezni már, hogy tulajdonképi helyét az üzletvilágban nem találta még meg. Tehetségét eddig is bebizonyította: pénzt szerezni s tul adni rajta; de hivatását, melyre teremtve volt, keresnie kelle még. Érezte a hiányt, melynek betöltésére öntudatlanul mű-ködött, de nem is sejtette: hol van s miben áll az. Nem vette észre, mire készül: az emberi természet kielégítel-ten szomjának a mulatság és időöltés után, kielégítésére; s hogy ezen a téren fog két világországban egérvő zajt ütni, gazdagságokat halmozni rakásra, mihelyt mint látványosságok kiállítója fog a világ elébe lépni. Nem sejtette még; nem is kereste ez állást vagy üzletágat, esetleg nyult hozzá egyszer s maga is elbámult a sikeren, mely kísérte.

„A kiállítási üzletnek — írja könyvében egy helyütt — minden képzelhető módzatai és rangfokozatai vannak, a majom-mutogatástól föl a zene- és drámai művészet leg-magash tárgyaiig, melyek egész mi-velt nemzeteket ragadnak lelkesedé-sbe s a lángeszű művészek oly hirt és dícsőséget szereznek, melyet kirá-lyok irigyelhetnek. E művészettel üzleteket lehet csinálni, a legmagasb-tól a legaljasbig váltakozó mulatsá-gok üzleteit. Ez is olyan mint más üzlet. A régi „kereskedés“ nevezet, mely alatt olcsón bevásárlást s nyere-séggel való eladást értünk, épen ugy alkalmazható erre, minden fokozatai-ban, mint az utcasarki szatcóbolttól kezdve Stewartnak egész piaczort elfoglaló óriási árucarnokáig minden kereskedői üzletre. Keres-kező világban élünk; s férfiak, nők, gyermekek, szegények, gazdagok, miveltek és miveletlenek, — csupa komolysággal nem élhetvén, — mulat-ságot és időöltést is keresnek egyik élet-czikkül, e nagy vásáron. S az, a ki e közzsűkségek meg-felelni képes, oly üzletet folytat, melynek alapját a teremtő vetette meg emberi természetünkben. Ha helyesen fogja föl s méltóan tölti be hivatását, ha mulatságot szerez a nél-kül, hogy a bünt terjesz-tené s táplálná egyszersmind, nem félhet at-tól, hogy hiá-ban élt.“

„Dicséked-hetem-e — folytatja — hogy az embe-riségnek mu-latságot szerző s jelesen kiál-lítói pályámon mindig a kellő méltósággal jártam el, má-sokra bizom megítélni; né-ha elég gyöng-e voltam, hiáni azt magam fe-lől. De hogy egészen veve azon igyekez-tem, hogy a mulatságot ártatlanná tegyem, s hogy nagy mérvben sikerült nyilvános kiállításaimat némely büns visszaélésektől, melyek az ilyenü időöltésekből a nagy publikum szája izére nagy-on is el voltak áradva, tisztán tartani s az üzlet e neméhez a jobb véleményben hozzá tapadt gya-lázatát róla lemosni: e részben ezerek meg ezerek tanúságtételére bátran hivatkozhatom.“

„Nem akarom hibátlanak tüntetni föl ma-

gamat e részben sem. Megvallom, nem voltam mindig elég erős egészen felül emelkedni azon kétes becű modoron, mely mint minden üzlettel s mesterséggel, ugy a kiállítással is együtt jár. Ha akkor, midőn 1831-ben először nyitottam saját nevem alatt egy kis üzletet Bethelben, kihirdet-tem, hogy én 25 pettel olcsóbban adok mindent mint más, ezzel csak a legközönségesebb kalmár-fogást gyakoroltam, melynek senki sem hitt ko-

BARNUM PHINEÁS.

molyan s melyet azért senki sem is tarthatott bűnnek. Pedig ennél komolyabb bünt kiállítási üzleteimben sem követtem el, előre tudva s akarva legalább. A legkevésbé tisztességes üzletem e nembem épen a legelső volt; de azt nem magam terveztem, abba csak egy esetleg kaptam bele s lettem részes, mikor a közönség előtt már ná-sok által fölszínre hozva, jóformán ismeretes volt. Valódiságában akkor magam sem kételkedtem, —

A bécsi Práterből: Körforgó.

sőt az még ma sincs egészen eldöntve. Érttem a „Joice Heth“ kiállítását, mely először hozott a közönséggel, mint kiállítót, érintkezésbe.“

De Barnum ez önvalomásai után, a Joice-Heth-ügyről s egyebekről külön cikkben kell szólnunk.

„Nem akarom hibátlanak tüntetni föl ma-

A bécsi „Práter“.

Nem igen van több oly nagy európai város, mely közvetlen szomszédságában hasonló hatalmas növésű erdőt volna képes fölmutatni, mint Bécs. Közvetlen szomszédságában igenis — mert a hol a bécsi Lipótváros nagyszerű házai végződnék, ott kezdődik rögtön a „Práter“ farengetege. Nehány száz lépésnyire innét még a „Jägerzeile“ kötömegeinek aljában rohog és sűrű el mellett a világvárosi élet, és ha ezt a pár száz lépést az utca végéig megteszed, hát magad előtt látod egy félkörídomu tér tulsó részén a Práter lombos fasorainak kezdetét. A főbe-járat fölött vezet el a Bécs indóházait összekötő központi vasut. Balra a „Nordbahnhof“ (északi vaspályaud-var) angolszász építészeti modorban emelt falai és tornyai nyulnak föl, olyan benyomást kelte, mintha valamely helyreállított középkori várat látnánk magunk előtt. Hatalmas épü-let, mely tömegeinek és mérveinek nagyságával az egész környéket uralja.

Maga a Práter, melynek nyíl-egyenességű főfasorába messze belá-tunk, Bécs „szpecialitásai“ közé tar-tozik. Évtizedek előtt még, midőn az osztrák fővárosnak nem volt annyi nyilvános mulatóhelye, mint jelenleg, és midőn a környék szebb pontjai nem voltak még minden irányban vasut által összekötve Béccsel — a hamisítatlan bécsi népelet ugyszólva egyedül a Práterban jelentkezett. Sőt jóval később még egész a legujabb időig is, ezen nagy mulató park bizo-nyos részében volt leginkább föltá-lálható a bécsi külvárosok szórako-zást kereső lakossága. Az idegen sehol sem tanulmányozhatta kedvezőbbben a bécsi népeletet, mint a Práterban, ünnepek és vasárnapokon. Akkor hem-zsegett az, és részben hemzseg mostan is, a „Grund“ eredeti lakosságától, a

mely e pihenő napokban egész karavánokban vonul ki — gyalog, lovasuton vagy társaskocsin — a Práter os tölgy- és hársfái alá mulatni. „Grund“ emberei — így nevezik a bécsiek a kül-városok lakóit — mindenkor híresek voltak arról, hogy a „juvot“ s a „hetset“ mindennél magasabba tartják, s azért élnek és halnak. A szemet és fület egyaránt foglalkoztató zajos mulatságok és lát-ványosságok, fűszerezve időközönként egy-egy

többé vagy ke-vésbé sike-rült botrány-nyal — ez az, a miben a bé-csialrendű nép legnagyobb gyönyörét

leli. — Igaz ugyan, hogy az utcai jele-neteknek min-den főváros-ban akad ki-váncsi bámu-lója feleszám-mal. De áll az is, hogy a leg-jelentéktele-nobb dolgok-nak is több né-ző közönsége akad Bécsben, mint bárhol másutt. Olyan csődület, minőt Bécsben két zsörtölődő kofa vagy czi-vódó cipész-inas idéz elő, más városban

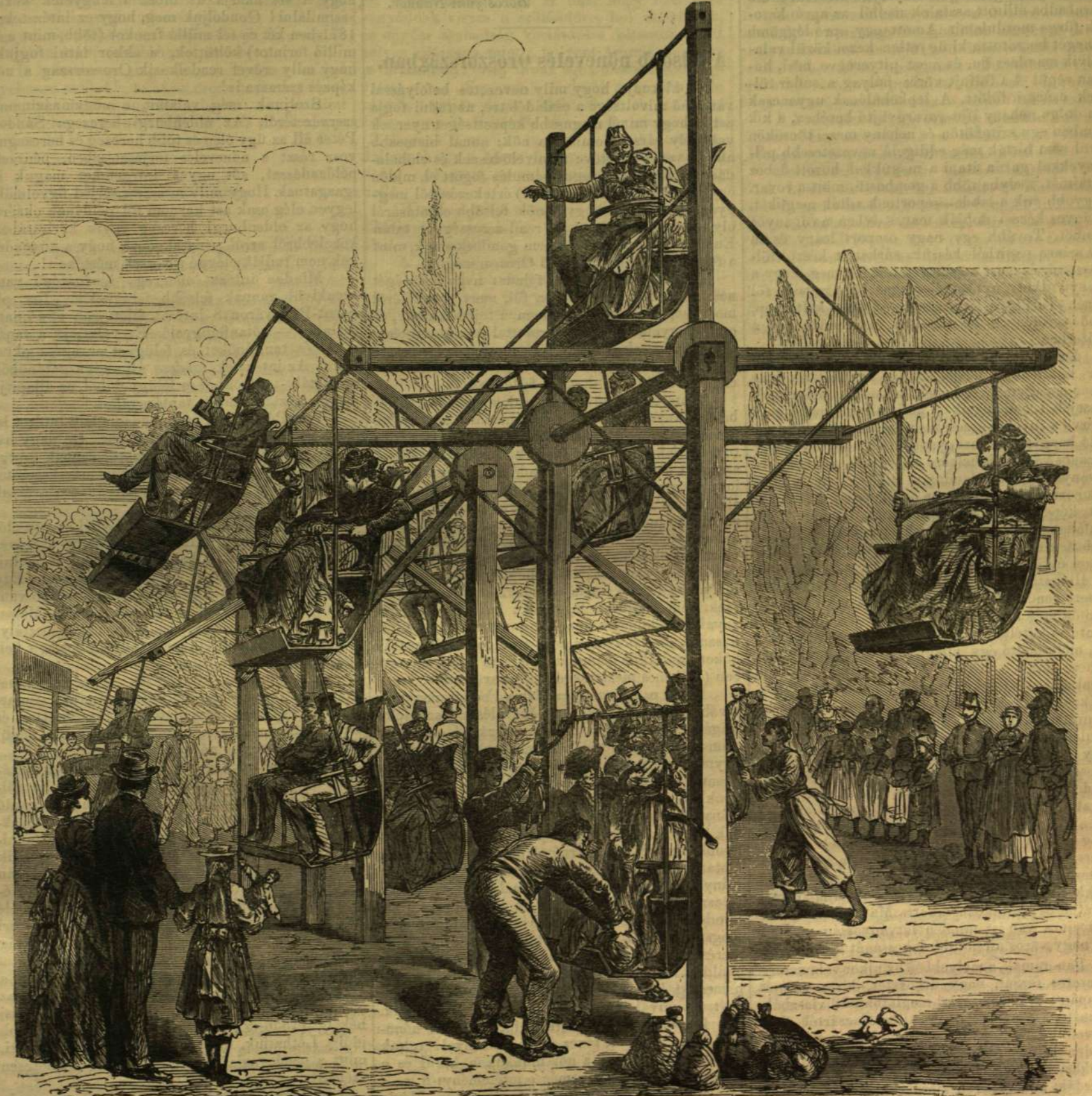
egy összedölt ház sem okozhatja. A bécsi első sorban látni, kacagni és más rovására mulatni szeret — nem kárörömből, hanem sajátosságos vérmérsékleténél fogva, mely a „juvot“ ép ugy meg-követeli, mint a mindennapi táplálé-kot. A caesarok uralma alatti római nép s a bécsi lakosság között sok a hasonlatosság. Könnyű-vérű, élvágyó, „panem et circences“ ért rajongó nép volt az is, melyet Tacitus és Juvenalis maró

„Nem akarom hibátlanak tüntetni föl ma-

élességű tollai oly hiven festettek le az utókor számára és olyan a bécsi is, ha mindjárt közmon-dásos kedélyessége, sőt szivjósága nagyon előnyö-sen szólnak mellette ez összehasonlításnál. Hanem forradalmi népek — minő például a párisi — a bécsi köznép nem való. Legalább addig nem, míg vannak mulató-helyei, a hol csekély pénzért átad-hatja magát életörmeinek és szórakozásba temet-heti gondjait és ingerültségét. Hanem ha egyszer nem volna e népek hol mulatnia, ha kizártnak a Práterből, s azon apró helységekből — minők *Hietsing, Liesing, Sechshaus, Meidling, Dornbach, Währing, Fünshaus, Alt- és Neulerchenfeld*, stb., — melyek fecsketészek gyanánt Bécs falaihoz tapad-

Báró Schwarz-Senborn, a közkiállítás nagymestere, nem csekély kedvet mutatott ugyan eleinte az egész „Wurstelpráter“ fölládozni a kiállításnak — de e terve oly rozsvért szült a bécsi lakosság körében, hogy még a sajtó is egyhangulag ellene nyilatkozott. A „Wurstelpráter“ megmaradt hát a vasárnapi kirándulók tizezreinek megnyugtató-sára, de azért nem a régi többé. Alája esett a mo-dernizálásnak, a divatos fölciczomázásnak. Báró Schwarz vállalta magára a komorna szerepét, s a régi, igénytelen, kissé ütött-kopott öltözékű „Wurstelpráterből“ olyan elegáns külsejű mulató-helyet csinált, hogy még a bécsiek is alig ismer-tek rá, midőn először meglátták teljesen elké-

pet. A Práter többi részének más rendeltetése van. Az kizárólag sétahely, széles fasorokkal, melyek közül néhány külön a kocsi-ké, másik a lo-vasoké. A gyalog járó közönségnek száz meg száz ut kínálkozik elhagyni a főfasort, és bemélyedni jobbra vagy balra az erdő sűrűjébe, a hol virányos rétek váltakoznak sötét árnyat vető facsoportozat-okkal. A főfasor mellett egész sora vonul végig a vendéglők- és kávéházaknak, a fagyalt-, süte-mény-, szódaviz- és szivar-bódéknak. Szép nyári, őszi és tavaszi délutánokon hemzsegnek a főfasor s a vele párhuzamosan futó utak az üdülést ke-reső közönség beláthatlan csoportjaitól. Zene hangzik minden épületből, minden bokorból. A

A bécsi Práterből: Orosz hinta.

nak, s a melyeknek bor- és sörmérésiben a valódi bécsi kegyelettel tölti a vasárnapot, ha egyszer kizártnak mindezen társas-mulatóhelyekből, — akkor aligha nem oly átalakulás állna be e politi-kailag túltürelmes nép kedélyében, mely még a nyárspolgárokból is forradalmárokat és torlaszhő-söket csinálhatna.

A Práterban azonban, ha mindjárt a világtár-lat most nagy részét foglalja is el e pompás nö-vénnyellett bíró erdőnek, a bécsi nép még mindig otthonosnak érezheti magát. Mert nem tűnt el még a hirneves, és eredetiségére nézve megköze-lítetlen „Wurstelpráter“ sem, a mint a bécsiek a világtárlati munkák megkezdésekor félve hitték.

szülve. Az elhanyagolt öltözékű matronából báró Schwarz varázsvesszejének érintésére divatos fényben pompázó delnő lett.

Mi tehát tulajdonképen ez a bécsi népeletben nagy szerepet játszó Wurstelpráter?

Nem több s nem kevesebb, mint a Práternak az része, melyet a földvaramesterei hivatal — mert a Práter az uralkodó-család tulajdona — még a mult század végén a bécsi nép speciális mulató-helye gyanánt jelölt ki. Emberomlékezet óta tehát csak a Wurstelpráter volt e nagy erdő azon része, hol föllíthették bodéikat mindazon vállalkozó szellemű egyének, a kik látványosságaikkal gyö-nyörködtetni kísértik az oda tóduló bécsi köznép-

kocsiton megtorlódnak a fényesebbnél fényesebb fogatok százai. Hét, kilencz- és tizenegy águ koronákkal díszített hintók a magas arisztokratia női tagjait viszik tova a bámulók szemei előtt. Számo-zatlan bérkocsik párnáin az „előkelőbb“ demimonde hölgyei helyezik kirakatba bájaikat és ru-háikat, melyek — már mint az utóbbiak — job-badára még a „Krach“ előtti börzebarók (és tán jelenlegi koldusok) ajándékai. Sportsmanek köny-nű bricskán, vagy tüzes paripán fesselegnek a nézők előtt, kaczerködve a fogatok hűlgyközön-ségével. Olykor egy-egy udvari hintó rohog vé-gig a fasor makadamján, valamelyik főherceget, vagy főhercegnőt, vagy épenséggel a királynét

T Á R H Á Z.

Közlekedés.

♣ (Fiuméből) jun. 6-ról írják, hogy június 1-jén este érkezett Szentpéterről legelőször a 229. sz. gőzmozdony. A fiúme-zodonyon vonalon a hivatalos bejárás f. hó 16-án, az ünnepélyes megnyitást pedig 24-én lesz, ha ugyan valami nagy eső újra pocs-kká nem teszi a fiúmeik reményeit.

♣ (Külön vonatok Palotára) Az osztrák államvasut intézkedett, hogy ünnep- és vasárnapokon kedvező időjárásnál a budapesti pályaudvarról külön kéjvonatok közeledjenek Palotára és vissza. Az elindulás Budapestről délutáni 3 óra 30 perczkor, visszajövet Palotáról egyelőre este 9 óra 20 perczkor fog történni.

Balesetek, elemi csapások.

♣ (A budai Dunaparton épülő) gr. Andrássy-féle házról hétfőn nagy gerenda esett egy ép ott robogó lóvonatu vasutra, betörve a fölelet; a lovak ijedten ragadták tova a kocsit vagy ötven lépésre; a bennülőknek szerencsére nem lett bajok; a kocsiiban ejtett kár nyolczvan frtra megy.

♣ (Vízárulás.) Eger-Farnos falujának (Borsodban) szomorú pünkösdje volt. A helyett, hogy a nép vidáman mulatott volna, erős mentési munkához kellett látnia. A tartós esőzettel megáradt esővizet ugyanis majd mind elboríták a határ ama részét is, mely addig még menten maradt, sőt a falut magát is nagyon fenyegették. Mind a két ünnepnapon tehát gátakat, töltéseket kellett emelni. A buzavetésnek sok helyen csak a kalásza látszik ki, a kaszálókban pedig néhol ölnyi magas a viz. A helységben okozott kár többre megy huzzer forintnál.

♣ (Tűzvész.) Lövé helységben (Pozsonym.) jun. 3-án d. u. 3 órakor tűz ütött ki, mely 40 házat mellékpéleteivel együtt elhamvasztott.

Mi újság?

♣ (Az egyiptomi hét csapás) ideje kezd reánk nehezéni. Bécsbe hordott kevés megtakarított pénze odavész a magyar embernek, azt elnyeli a lelketlen üzerek szédelgése, kiknek bukása még egyre tart s száz meg száz elámitott embernek szorít markába koldusbotot. A pénzintézetek bukása véget nem akar érni, alig mulik el nap, hogy egy nevezetesebb vállalat, vagy valamely jóhitelűnek tartott nagykereskedő, milliomos be ne jelenten fizetéseképtelenségét. Nem használ már semmi segítség, még az osztrák nemzeti jegybank kibocsátott új bankjegyeinek milliói sem. A magyar ember mind a veszteségekkel szemben abba az áldott jó földbe vetette reményét, mely annyiszor segített már rajtunk, melyből Antaeusként minden lesújtásra új erőt merítettünk. Majd jön az aratás, megszabadít az minket ez volt a vigasztalás Kárpátoktól Adriáig. S a remény nem is látszott hiunk. Mindenünnen a legjobb aratási kilátásokkal biztattak, ritka népek mutatkozott az ősi, tavasi egyaránt, repce, vetemény, gyümölcs, mind buja termésrel biztatott. Egyszer aztán megszűntek a biztató hírek.

Egy helyről árvertiser jelentettek, mely mért-földek terjedő földterületeket tart elborítva s ki-áztatja a vetés gyökerét, máshonnan gyakori jégverésekről szolt a hir. De ez még mind olyan csapás, mely csak egyes vidékeket ér; ilyen minden évben megtörténik, az egész ország még sem vesz általa érezhető módon, — más vidéken ki-pótolja az áldás az egy helyütt támadt hiányt. Azonban egyszerre csak föl kezd tünni egy addig csak szórványosan ismert tünemény, — a rossda s ijesztő mérveket ölt. Egész területek zöld vetése vöröse borul, előbb csak leveleit zsongorítja össze a gabonának, majd a kalászt tövét támadja meg s bevonja nyálkás anyagával az egész szárat kalásztól. Az ily vetésnek megvan még a magva, látszatra elég szép, hanem, mire az aratás beérkezik, elszárad, elfonyad az egész, a magnak csak a korpára való külseje marad meg, bele kiazik. „Kupori” lesz a mag, mint a székel-földön mondják. A buza, a rozs magját hozzáértő tudós emberekkel is megvizsgáltatták már, még külföldre is küldtek belőle mutatónak, s bizony a véleményem nem igen biztató felőle. — És ez a csapás országos jellegű kezd öltetni. Mi ehhez a helyenkénti víz,

kezd — egész addig a hamar bekövetkező időkig, midőn unokái veszik körül, a virág elmaradhatatlan ékeség a férfi kalapja mellől — s a nő hajából. Csak kettő a hiba; egy az, hogy tenyésztésével nem szeret foglalkozni, s hogy épen ezért a virágosokor összeállításánál sem nagy ízlést, sem nagy lelkiismeretességet nem igen tanusít. Innen a férfi kalapja mellett sokszor lehet látni tömördek napraforgót — ha egyebet nem is. Természetesen a nő itt is kivétel, s napraforgóval nem kompromittálja magát. S mivel a virág egy oly életszükség nála — tehát apán és kasznár, pápa és plébános, kántor és mester, a fiatal bognárné és a dazogó sváb asszony jól őrizték virágos kerteiket az ablak alatt szombatától vasárnap reggeli 5-6 óráig, mert különben bizonyosnak lehetnek benne, hogy kerteik ékesége virágzó és telt idomu sokácz leánya fején vagy szalás sokácz fiu kalapján fog elhervadni.

Tessék betekinteni. Augusztus közepe táján. Ez a szoba, a mit itt látnak olvasóink — egy jóvaló baranyai polgár ember első szobája Nagytófaluban, a ki maga is ír ugyan verseket és pedig szépeket, de a saját verseinél is jobban szereti a szent Dávidéit, melyeket ugy tud könyv nélkül, hogy ennyi tudománytal még Nagy-Harsányban is számot tenne, a mivel hogy mekkora állítás van koczkatatva, azt némely ember nem is bírja elképzelni.

Maga Timotheus gazda nincs odabent, sem felesége, sem gyermekei. A „nagy ház” tartalék nélküli szívélyességgel átengedtetett az idegen vendégeknek. Szép fiatal leányok Virágos és Boly vidékéről mennek egy különös ünnepélyre: a göntéri bucsura.

Siklóshoz mintegy 1/4 órányira van egy kellemes kerek dombocska, olyan kerek, mintha ciz-czinussal lett volna kimérve. Kellemes lejtője borágra és gazdag kalászkokba van öltözve; ezen domb oldalában van eltemetve valami rácz szent, a kinek emlékére minden évben bucsu tartatik. Tehát ezek a villogó szemű cselédok oda tartanak. Ők ugyan csak sokáczok — és a szenthez magához semmi jussuk, de igen is, hogy van a tánczhoz, mely nem ismer vallás különbséget. Most hát hűvös délután idáig már eljöttek s Timotheus gazdához mint régi ismerős-höz benyitottak. Ők egy szót sem tudnak magyarul, Timotheus gazda ellenben tud annyit, hogy „otkolaszti”, meg „pi” meg „rucsáj” és három ilyen szót elég egy vendég-szerető embernek.

Most magukra hagyatva bezárkóznak, következik az öltözökös azokba a szemkápráztató vékony szövetekbe, melyek egy Antoniust elbolondítanak; azután következik a mosdás — mely alatt nem mindig a víz használata értendő, mivel e csábító alakok a virágnak nem csak illatát, hanem főként színét szeretik — elsajátítani. Azután alkonyulat után fel a Göntérre, hol kiki megtalálja a maga párját — s az egyházi szertartás hamar bevégeztével — senki nem hallgatván az alban guszliczázó koldus rhapsodiára — elkezdődik a körtáncz . . .

„Árnyékban lejtnek szüzeink,
Im mint ragyog dicső szemük”

gondolja magában a gyepű szélén epedő szívvel szemlélkedő akadémikus rektor, a ki szörnyesen szereti tanulmányozni Aranyt, — és a sokácz leánykát; fájdalom, ránézve az előbbi sokkal megközelíthetőbb.

A hegy mora dög a lógós gatyás természetes sokácz fuk dobogása alatt — a tüzek köröskörül lobognak . . . a jelenet az eleusisi mysteriumokra vagy Agave Bacchansaira emlékeztet.

A táncz egész éjjel tart; mikor a virágok kelyhében megszülemik a harmat, s fölragyog a leirhatatlan szürkület — a ragyogó fekete szemek lassan-lassan bágyadni kezdenek, — a szidoni patyolat fénye oda . . . egy pár legény verekedést kezd egymással; azok elvégzik egymás között, az intervenció, szent ünnepe, tilos . . . A szüzek ezt úgy tekintik, mint intelmet a távo-

zásra — és ennek tiszta csengő hanggal végig dalolva Nagytófalva diófás utcáit; a legszebb és legújabb nótákat Timotheus gazda ablakára tartogatják; mert illik köszönni a gazdának.

Es ez így tart évről évre . . . — y-r.

Egyveleg.

♣ (Kairói szemházi furcsaságok.) Egy francia utazó igen mulatságos dolgokat beszél a kairói szemházi ügyekről. Egy este, „legmagasabb meg-hagyásból,” a rendező Sardou „Fernandé”-jába egy kankánt csusztatott be, holott annak ott semmi helye. Máskor meg a „Gerolsteinai gyeherczegnő”-t pongyolán jatszák el, mert a jelmezek nem érkeztek meg a kellő időre. Egyszer pedig a khedive az „Orpheus” az alvilágban” című operette-nek épen a végére érkezvén a színházba, követelte, hogy a darabot kezdjék elől. A színészek természetesen vonakodtak, ellenszegültek, de 840 font sterling (8400 ft) borralólért megseleződtek s az előadást újra kezdték. Ekkor a khedive, látván, hogy szeszélyének elég van téve, fogta magát s mindjárt az első felvonás elején haza ment aludni.

Bácsura menő sokácz nők.

♣ (Sárga köd júniusban Londonban.) Kár hogy a persa sah nem volt nálunk e hó 7-én csütörtökön — írja egy londoni lap. — Olyasvalamit mutatunk volna neki, a mit más fővárosokban aligha látott volna sem Európában, sem Ázsiában — i. e. azt a sűrű sárga ködöt, mely London az említett napon elborította s mely e hónapban a legnagyobb ritkaságok közé tartozik.

♣ (Hol találták föl a varrógépet?) A varrógép föltalálásának dicsőségét a legújabb időkben Franciaország követeli magának. Lyonban egy bizottság ült össze a mult év végén, hogy egy honfirtársuk, Barthélemy Thimounier nevű munkás számára (született 1793-ban a Rhône-Departement-ban) a varrógép föltalálásának dicsőségét visszazserezze, illetőleg megmentsék s neki emlékszóbot emeljenek. Az e czélból kibocsátott fölhívás szerint Thimounier nyomorban halt el.

♣ (Vasuti kocsik szellőtetése.) Hogy a kocsiban a levegőt nedves vagy kedvezőtlen időben is, a mikor az ablakok fölnyitása lehetetlen, tisztítani és üdével fölesérlni lehessen, Angliában oly készüléket találtak föl, melyet vasuti kocsikra, omnibuszokra és hajókra minden nagyobb költség és nehézség nélkül egyaránt s igen czélszerien lehet alkalmazni. Egy szellentyű az, melyet a kocsin

levő lámpa mellé illesztenek s a vonat megindulásakor szintén mozgásba jön. A megromlott levegőt egy ügyesen oda alkalmazott mechanikus készülék a kocsiból eltávolítja s új, tude léget bocsát be helyette. A közönség észre sem veszi a szellentyű működését, oly zajtalan az és ugy van készítve, hogy azon sem szól, sem eső be nem hatolhat. A találmányt több vasut alkalmazásba vette Angliában.

♣ (Herschel távcsöve.) Sir John Herschel ugy vélekedett, hogy azzal a távcsövel, melyet ama csillagászati vizsgálódásoknál használt, melyek nevét örökre halhatatlanná tették, oly tárgyakat is megtudott látni, melyek 497-szerre távolabb voltak a Sirius-csillagnál, noha már ez is oly távol esik tőlünk, hogy ahhoz képest a nap csak itt van kezünk ügyében.

♣ (Versenyhajósások az Océánon.) „North-humberland” és „Great Britain” Plymouth-ból és Liverpool-ból Melbourne-ba versenyhajósásra keltek. Az előbbi hajó e roppant távolságot 52 nap és 12 óra alatt hagyta hátra s 1872. szept. 16-án érkezett meg; a másik hajó, mely szept. 19-én érkezett czéljához, 53 napig utazott. Mindkét hajó megkerülte Dél-Afrikát.

♣ (Hajótörések a mult év novemberében.) A tengeren történt emberélet- és vagyonvesztések mennyisége a mult év novemberében minden képeletet fölül mult. A „Bureau Veritas” Havreban következő jegyzéket hoz a novemberi hajótörésekről: Vitorlás hajók közül törést szenvedett: 136 angol, 75 norvég, 65 német, 34 svéd, 29 hollandi, 29 francia, 17 orosz, 15 dán, 8 olasz, 6 amerikai, 5 görög, 1 osztrák, 1 spanyol s hat más különböző lógójú hajó. E szám közt 11 van olyan, mely minde-nestől, mint mondani szokás „mit Mann und Maus” elveszett. A gö-zösök közül teljesen megsemmisült: 11 angol, 6 amerikai, 2 német, 2 spanyol, 1 belga, 1 svéd. Ezekből kettő szintén emberesőt, minde-nestől elsüllyedt. Összesen 450 hajó pusztult el.

♣ (A ki nem volt goromba.) Bécsben közelebb a következő kedélyes történet képezte a közbeszéd tárgyát: A két koronaherczeg, u. m. Rudolf és új barátja a porosz trónörökös fia: Frigyes Vilmos, gr. Latour és több udvari főúr kíséretében Kahlenberge rándultak; visszatérükben a vezetők egyike azon indítványt tette, hogy egy, a másiknál kevésbé járt utra csapanak át, mely gyönyörű tájékon vonul keresztül. A vezető folyton elő ment, míg egy kapás házához nem érték, melynek udvarán vezetett az ut keresztül; az udvar sövénynyel volt bekerítve, s az ajtó be volt zárva, a kapás pedig benn az udvarban állott. „Nyissa ki kend” — így szólta meg őt a vezető — „át akarunk menni.”

„Abból ugyan nem eszünk, itt senkinek semmi keresni valója, jó lesz ismét odább kótródní” — volt a kapás felelete. Latour gróf hallotta a választ, s közelebb jöve halkán sugá oda: „De nyissa ki, a koronaherczeg akar itt keresztül menni.” — „Az nekem mindegy, koronaherczeg vagy nem koronaherczeg, itt én magam vagyok az ur, s én nem ereszték át senkit, s a mit én mondok, az azután áll.” Belátták mindnyájan, hogy evel az emberrel nem boldogulnak, más utra tértek tehát, melyen hazamehettek. Őt perczel később a kapás elbeszélte e történetet egy szomszédjának, ki neki azonban kemény szemrehányásokat tett. „Igazad van, koma” — mondá józanabb okoskodással — „bolond dolog biz-e, csak az a vigasztal, hogy legalább nem voltam goromba.”

♣ (Isztó Miklós) igen szép féldomborműví azarképet készített, a Mátyik Ernesztinét. A korán elhunyt kitűnő énekes sfiremlékét fogja ékesíteni a város-mikolai temetőben.

♣ (Laptervek.) „Egyetértés” cím alatt, hirszerint, nagy ellenzéki napilapot szándékoznak Mocsary, Simonyi Ernő, Csávolszky és többen, Kossuth auspiciumai alatt legközelebb kiadni. A lap részvényekre fogna alapitvatni, s társulat külön nyomdát szándékozik állítani. — Szegedről Kunfi Sohlya Antal „Egyházi éneklészet költöny” című hetilapra bocsátott ki előfizetési fölhívást. Ez a kántorok szakközönye akar lenni, s a kecskeméti kántorgyűlés bizta meg Sohlyát a szerkesztéssel. A lap Szegeden fog nyomtatni, de az előfizetési pénzek (egész évre 6 ft) Csongrádra, a szerkesztő neve alatt küldendők. A lap akkor fog megindulni, ha az előfizetők száma a hatszázat eléri.

♣ (A „Képes Kiállítás Lapok”) újabb számai következő tartalommal jelentek meg: A 11-ik szám tartalma: II. Sándor orosz csár (arcképpel). A magyar közköztudásügyi kiállítás. A gépcsarokból, I. A magyar bányaipar, I. Hazatérés a bucsuról. Jundt festménye (képpel). „Ausztria,” szoborcsoportozat (képpel). A körcsarnok rászorosa (képpel). A leánykérő, (képpel). Az első hónap. Az állatkiallítás megnyitása. Az állatkiallítású jury. Bécsi tárczalévl. A szövés-fonás Ausztráliában, III. A női munkákról. Persia a kiállításban. Kiállítású szemle. Irodalom. Vegyesek.

A 12-ik szám tartalma: II. Lipót, belga király (arcképpel). Személyi hírek. Nemzetközi kongresszusok Bécsben. Eszleletek a világhiállításban, II. Az állatkiallítás.

Irodalom és művészet.

— (Bartalus Istvántól a magyar népdalok gyűjteményének) egy igen becses kötetét vettük, mely a Kisfaludy-társaságnak a mult évben kiadott „Népköltési gyűjteményé”-t részben pótolja, részben kiegészíti. A Kisfaludy-társaság kiadása azonban kizárólag a dalok szövegét foglalja magában, míg Bartalus Istváné a szövegen kívül kiváltképen a dallamoknak a hangjegyzés szerint szabatos és eredeti magyar dalolásmód szerint való közlésére fekteti a főszült. Bartalus már több éve utazott, hogy e dalok szövegét és dallamát egyenesen a vidéken a nép ajkáról írja és jegyezze föl s e tekintetben kivált arra ügyelt, hogy vagy teljesen új, eddig még ki nem adott dallamokat mentsen meg az enyészettől, vagy pedig minden esetre olyanokat közöljön gyűjteményében, a melyek eddigéig hibásan vagy niányosan, vagy épen teljesen elrontva jelentek meg. A régi magyar dalok a Thököly-, Rákóczy- és Bercsényi-nótáktól kezdve egész a mai napig támadt dallamokig, oly gazdag változatosságban vannak itt összedalítva, hogy Bartalus köteke sok tekintetben páratlanul áll zeneirodalmunkban s méltán megérdemli a nagy közönség pártfogását azon gyámolítás mellett, melyben a derék gyűjtőt a Kisfaludy-társaság részesítette. A magánosok közül eddigéig Fogarassy János segítette elő a kiadást 200 forint adománnyal, de az ily vállalatnak nem elég csupán egyesek nagylelkűsége, hanem szükséges a nagy közönségnek széles körű részvéte, mert épen abban lesz legfőbb haszna a gyűjteménynek, ha a könyv- és zenemű-árusok polcait helyett a zenészek, énekesek és kivált a zongorázók hangjegytartóin lesz látható. A gyűjtemény teljes címe: „Magyar népdalok, egyetemes gyűjtemény. I. kötet. A Kisfaludy-társaság megbízásából gyűjtötte s énekre és zongorára alkalmazva kiadja Bartalus István. Budapest, 1873. A kiadó tulajdona.” Tettey Nándor és társa, bizományában kapható. Ára a szépen kiállított, gazdag tartalom kötetnek 5 ft.

— (Baksay Sándornak) lapunkban megjelent „A választások előtt” című humoros rajzát, mely a Kisfaludy-társaságban is köztetszettel fogadtattott, az „Ungarischer Lloyd” tárczája német fordításban közli.

♣ (Korytnicsáról) „Korytnicza gyógy- és fürdőhely egydirati vázlatát” cím alatt részletes és szakavatott leírás jelent meg dr. Sontagh Miklóstól. A regényes fürdő látogatóinak, vagy azoknak, kik kíváncsiak és sokat emlegettek kies helylyel megismerkedni, alapos fölvilágosításokat nyújthat e könyvecske, melynek ára 50 kr.

♣ (Isztó Miklós) igen szép féldomborműví azarképet készített, a Mátyik Ernesztinét. A korán elhunyt kitűnő énekes sfiremlékét fogja ékesíteni a város-mikolai temetőben.

♣ (Laptervek.) „Egyetértés” cím alatt, hirszerint, nagy ellenzéki napilapot szándékoznak Mocsary, Simonyi Ernő, Csávolszky és többen, Kossuth auspiciumai alatt legközelebb kiadni. A lap részvényekre fogna alapitvatni, s társulat külön nyomdát szándékozik állítani. — Szegedről Kunfi Sohlya Antal „Egyházi éneklészet költöny” című hetilapra bocsátott ki előfizetési fölhívást. Ez a kántorok szakközönye akar lenni, s a kecskeméti kántorgyűlés bizta meg Sohlyát a szerkesztéssel. A lap Szegeden fog nyomtatni, de az előfizetési pénzek (egész évre 6 ft) Csongrádra, a szerkesztő neve alatt küldendők. A lap akkor fog megindulni, ha az előfizetők száma a hatszázat eléri.

♣ (A „Képes Kiállítás Lapok”) újabb számai következő tartalommal jelentek meg:

A 11-ik szám tartalma: II. Sándor orosz csár (arcképpel). A magyar közköztudásügyi kiállítás. A gépcsarokból, I. A magyar bányaipar, I. Hazatérés a bucsuról. Jundt festménye (képpel). „Ausztria,” szoborcsoportozat (képpel). A körcsarnok rászorosa (képpel). A leánykérő, (képpel). Az első hónap. Az állatkiallítás megnyitása. Az állatkiallítású jury. Bécsi tárczalévl. A szövés-fonás Ausztráliában, III. A női munkákról. Persia a kiállításban. Kiállítású szemle. Irodalom. Vegyesek.

A 12-ik szám tartalma: II. Lipót, belga király (arcképpel). Személyi hírek. Nemzetközi kongresszusok Bécsben. Eszleletek a világhiállításban, II. Az állatkiallítás.

jégeső, szárazság! Az ellen van biztosítás, a mennyi, annyi. De ez mint a rákfene, úgy kezd terjedni az ország testén végig s mind nagyobb-nagyobb tért foglal. Mintha az a tömérdek vér, mit őseink a föld védelmében kiontottak, most mind kikelt volna: vérben áll a vetés, s a szegény ember könyves szemmel nézi, mint ful a vérbe minden kilátása a jó termés iránt. — Nem ismerik ellenszerét, azon csak a természet segíthet, s ha az nem segít, szomorú esztendőnek nézhetünk elébe. „Isten óvja nagy csapástól mi magyar hazánkat!” sohajunk föl mi is a költővel.

** (Pestmegye) a visszalépett Beöthy Lajos helyébe jun. 11-dikén délelőtt választá meg első alispánját. A megyeház nagy terme zsufozásig megtelt az alkalommal. Az alispáni székre gróf Szapáry főispán Szilassy Istvánt és Földváry Mihályt jelölték ki, s a szavazás nagy izgatottsággal folyt 11 óráig, midőn Beniczky Ödön a szavazás eredményét kihirdetvé. A beadott 364 szavazatból kapott Szilassy István 253, Földváry Mihály 111 szavazatot, s így a megye első alispánja Szilassy lett 142 szótöbbséggel. E hír kapcsában megemlítjük, hogy a megyei tisztikar Beöthy Lajos volt első alispánnak, a közgyűlés után egy aranyozott díszes kardot nyújtott át.

** (A király) II. Sándor orosz császárt a 2-ik számú (I. Sándor orosz császár) sorgyalog-ezred ezredesulajdonosává nevezte ki.

** (Amerikai udvariasság.) A budapesti tüző-egylet megkereste a st.-louis-i tüzőlő intézet főnökét Hlley Tixton urat (Missouri állam), hogy az intézetük szervezéséről szóló szabályzatot küldené meg. Erre magyarul, republikanus egyszerűséggel írott levélben válaszoltak. E levél szabatos magyarsággal van írva s bár itt-ott érzik rajta, hogy írójára nincs a magyar nyelv gyakorlatában, az abban használt magyar tüzőlő műszavak bizonyítják, hogy írójára hazája nyelvét a tálóban is miveli. Hiányan vannak itthon, kik az ellenkezőt teszik!

** (Halás László pesti szobrászt) megbizta a szerb kormány, a meggyilkolt fejedelem, Obrenovic Mihály szobrának mintázásával. A szobor előállításában 20,000 aranyig terjeszkedhetik.

** (Magyar színi előadások Bécsben.) A nemzeti színház személyzetének az a része, mely Paulai vezetése alatt Bécsbe készült, ott júliusban huszonegy előadást fog rendezni, nagyobbára népszínművekből.

** (Máltában is lakik magyar ember.) Kiss Ferenc hazánkba, a ki ott, mint mondják, nagy tekintélyben áll, közelebb a világtárlatot megnevezvén, egyszersmind eljött Pestre is s e napokban Zemplénben lakó rokonai látogatására utazott.

** (A bécsi piacon) megint nagyobbszerű bukás izgatta föl a már a nélkül is megrémült tőzsdét. A „Wechslerbank” annyi csáfolat és ígérgetés után végtére is megbukott. E bank passzívát némelyek 30, mások 15 millióra teszik. A vágvölgyi vasúttársaság igazgatósága, mely a Wechslerbanknál 7 millióig van érdekelve, jelenti, hogy a szerződés és előlegesen tett intézkedések folytán a bank sorsától a vállalat egészen független és a veszteségtől egészen óva van.

** (A bécsi hitelintézet pénztárnoka: Pokorny) ki félmillió frtnyi sikkasztást követett el, jun. 9-én önként jelentkezett a bécsi rendőrségnél. Vallomása szerint pünkösd vasárnapján Bécsből Linzbe utazott s ott néhány órát töltvén, tovább ment Salzburgba. Itt is azonban kevés nyugta volt; a lelkiismeret furdalta és ezenkívül még fölismeretéstől tartott. Átment Stiriába, s ott barangolt, Csilben, az indóházban egy vasutiszit fölismerete, mit azonban Pokorny észrevevén, azonnal eltűnt. Ismét visszatért Linzbe s innen Bécsbe; kiszállt a vasuti indóházban — és nem ismerte fel egy rendőr sem, bár fényképét százával kioszták a rendőrök között. A vasuti indóházból bérkocsin ment a „zum Liedl” című vendéglőbe, itt szobát vett, s azt írta a vendéglőkönyvbe: „J. Berger,

magázó Linzből.” Különös, majdnem örjögő magaviselete nagyon feltűnt a pinczereknek, de nem mertek nála kérdést tenni. Sőtén maga elé tekintett, sokszor magában beszélt s egészen úgy viselte magát, mintha örült lenne. Vasárnap délelőtt elhagyta a vendéglőt, s azóta nem látták. Egész napon át az utcán bolyongott; föl s alá járt éjjel is, míg éjfél tájban benyitott a rendőrséghez, hol nem kovessé voltak meglepve, midőn a sokat keresett Pokorny egyszerre a rendőrbiztos előtt állt. Sirva és remegve tett vallomást; az el-sikkasztott értékekből csak tíz ezer frtot találtak nála. Vallomásának egyik részleteit még nem hoztunk nyilvánosságra.

** (Öngyilkosságok.) Közelebb, a mint a „Linz” gőzös Gönyőre érkezett, Szabó Anna, a hajóbeli szakácsnő, begrott a Dunába és oda is veszett. — Kabán József losonczi származású csizmadia (36 éves) jun. 7-én éjjel a Rókus-kórház sétányán agyonlőtte magát, nem tudni mi okból.

† (Haldozások.) Dr. Pólya József, a magyar tud. akadémia rendes tagja, rövid betegség után f. hó 10-én elhunyt 72 éves korában. A boldogult a természettudományok buvárlója volt, s mint homeopatha orvos, szenvedélyes kertész és pomolog is hírt vívott ki. Pest határában nagy földjei voltak. — Koldosvárról az a gyászír érkezett, hogy Ürmösi Boldizsár Ferenc, telekkönyvi vizsgáto szombat délután hirtelen meghalt hivatalos irodájában. 57 éves volt. Igen fiatal korában színész volt, majd a negyvenes években Borsodban Mező-Keresztes jegyzője s Szemere Bertalan (akkor főszolgabíró) bizalmas embere. Ezután fokokként haladt feljebb. Az ötvenes években a pesti kerület telekkönyvi igazgatója lett; a magyar kormány pedig rábizta Erdély telekkönyvezésének igazgatását. A gyászlap halála okául szélhü-dést emlit. — Mazár Jenő, nyitramegyei ügyvéd Karlsbadban június 6-án meghalt. — A külföldi halottak közül meg kell emlitenünk Vitet elhunytát Párisban. Benne a francia irodalom és tudomány, nemkülönbön a politikai élet egyik kiváló tagját veszté. Ujabb időben a nemzetgyűlés alelnökül vál. szottta. Irodalmi dicsőségét leginkább jeles műbirálatainak köszönheti, melyek a „Revue des deux Mondes”-ot díszítették, nemkülönbön jeles önálló műveinek, melyeket a művészetekről irt.

Nemzeti színház.

Péntek, jun. 6. „A légyott.” Vigjáték 1 felv. Irta ifj. Ábrányi Kornél. — „Házi gyógyszer.” Vigjáték 1 felv. Francziából ford. Sziglietti Jolán. — „A miniszter előszobájában.” Dramolet 1 felv. Irta Hahn R.

Szombat, jun. 7. „Faust.” Opera 5 felv. Zenéjét szerz. Gounod. (Hauk Minnie k. a. első fölléptéül.)

Vasárnap, jun. 8. „Dobó Katica.” Történelmi népszínmű 3 felv. Irta Tóth Kálmán.

Hétfő, jun. 9. „Stuart Mária.” Történelmi szom. játék 5 felv. Irta Schiller; ford. Kelményi.

Kedd, 10. „A seppilai borbély.” Vig opera 2 felv. Zenéjét szerzte Rossini. (Hauk M. k. a. fölléptéül.)

Szerda, jun. 11. „Sakk a királylakk.” Vigjáték 4 felv. Irta Schaufert A. H. ford. Déczy L.

Szerkesztői mondanivaló.

— Temesvár. J.—a. Acinaso küldeményt vettük s a közlendők sorába beigattuk. Az „ódon ujdonságot” is érdekel olvastuk.

— Győr. H. F. Az a levél a küldeménynyel a kellő módon érkezett hozzánk; különben sem lett volna semmi baj. A kívánt adatnak elfoglaltatásunk miatt maig sem nézhetünk utána.

— Pest. —y. Az érdekes hosszabb elbeszélést csak a jövő hónapban, most folyó nagyobb közleményünk befejezésével kezdjük meg.

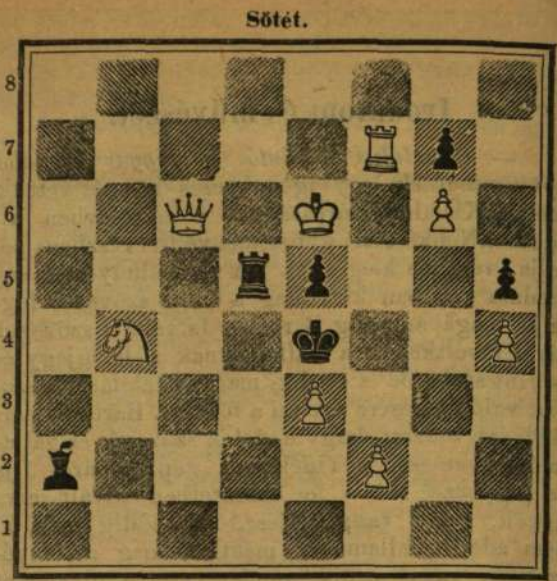
Kassa. „Egy ifju”-nak. Ez az „Egy gondolat” még nagyon ifju, bár mióta ifjak vannak, folytonosan dalolják.

— Pest. „Kis kertemben.” E dalból a fele rész egészen jó, de az szórul szóra Tompából van véve; a másik része sem külön, sem a másik mellett nem ér semmit. „A fuzfa” című czíméhez méltó poézis.

— D.-falusi orvosnak. Daczára e verseknek igen derék orvos lehet, de úgy látszik Appolonak nem olyan kedvence, mint Aeskulapnak.

SAKKJÁTEK.

707-ik sz. f. Pap Dezső-től (Miskolczon.)

Világos indul s a negyedik lépésre mattot mond.

A 702-ik számú feladvány megfejtése.

(Pap Dezsőtől Miskolczon.)

- Vil. Kc6-d7 h3-h2
2. Kd7-e8 h2-h1 V(a)
3. Fe8-d7 tetszés szer.
4. Fd7-f5 mat
Söt. 2. h2-h1 H
3. Kc8-b7 tetszés szer.
4. Fe8-cb†

Helyesen fejtették meg: Veszprémben: Fülöp József. — Miskolczon: Czenthé József. — Gálsán: Aradon: Kovács Albert. — Debreczenben: Zagya Imre. — Jászkiáren: Galambos László. — Sziget-Csepén: Mayer Károly. — Ufalun: Farkas Ferenc. — A pesti sakk-kör.

Rövid értesítések: Miskolcz: P. D. A kérdéses három lépéses feladvány megfejtése: 1. Bd5-d7 2. Be6-c5 stb.

Előfizetési fölhívás

VASÁRNAPI UJSÁG és Politikai Ujdonságok 1873-ik évi július—decemberi folyamára.

Előfizetési föltételek: A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: Félévre (július—december) 6 ft Csupán a Vasárnapi Ujság: Félévre (július—december) 4 ft Csupán a Politikai Ujdonságok: Félévre (július—december) 3 ft

Egyes előfizetések legelőszertűben postai utalvány által eszközölhetők, a melyre bérmentesítésül csak egy darab 5 krajczáros bélyeg kívánatik.

Tíz előfizetett példányra gyűjtőinknek egy tiszteletpéldánnyal szolgálunk. Pest, június-hó 1873.

A Vasárnapi Ujság és P. Ujdonságok kiadó-hivatala (Pest, egyetem-utca 4. sz. a.)

TARTALOM.

Gróf Majláth Antal (arckép). — Élet-tanács. — A pénz és a hitel, II. — Egy amerikai vállalkozó, II. — (Barnum arcképpel). — A bécsi „Práter” (két képpel). — A felsőbb nőnevelés Oroszországban. — Magyar Amerika III. — Bucura menő sokács nők (képpel). — Egyveleg. — Tárházi: Irodalom és művészet. — Közintézetek, jegyletek. — Közlekedés. — Balesetek, elemi csapások. — Mi újság? — Nemzeti színház. — Szerkesztői mondanivaló. — Sakkjáték. — Heti-naptár.

Felolós szerkesztő: Nagy Miklós (L. magyar-utca 21. sz.)

Előfizetési föltételek: a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: Egész évre 12 ft. — Félévre 6 ft. Csupán a Vasárnapi Ujság: Egész évre 8 ft. Félévre 4 ft. — Csupán a Politikai Ujdonságok: Egész évre 6 ft. — Félévre 3 ft.

Hirdetési díjak, a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságokak illetőleg: Egy négyszer hasábzott petit sor, vagy annak helye, egyszeri igtatásnál 10 krajczárba; háromszori vagy többszori igtatásnál csak 7 krajczárba számíttatik. — Kiadó-hivatalunk számára hirdetésmenyeket elfogad Bécsben: Oppelk Alajos. Wollzeile Nr. 22. és Haasenstein és Vogler, Wollzeile Nr. 9. — Bélyegdíj, külön minden igtatás után 30 kr.

Pólya József.

(1802—1873.)

PÓLYA JÓZSEF.

Régi emberek, egy elmúlt korszak még fenmaradt munkásai, akkor is tiszteletre méltók, ha e tiszteletet csak régi érdemeik féltetett kincsével táplálhatják. Annál inkább, ha egykori bajtársaiktól elhagyva s maguk maradvá is, az új nemzedék körében, még hasznos munkálkodással töltik öregségüket s érdemeik tárlházát folyvást gazdagítják.

Pólya József ez utóbbi, kétszeresen tiszteletre méltó veteránok közé tartozott. S midőn néhány nappal ezelőtt, váratlan halálának híre, rövid betegség után, számos barátait s még számos tisztelőit fájdalmasan lepte meg, senki se volt, a ki ne érezte s ne vallotta volna, hogy egy hosszú, de mindvégig munkás élet zárult be. Mert Pólya, bár a tudomány elméletében sokképen elmaradva a gyorsan haladó kortól s kivált a természettudományok mindennap hatványozott mértékben, szinte rohamosan gyarapodó új vivmányaival többé lépést nem tarthatva, régi eszmék, s ma már meghaladott álláspontok korlátai közt mozogva, tudományos tekintélyt lenni megszűnt is az elméletekben, de a gyakorlati élet terén hasznosan s áldatosan működni csak halálával szűnt meg, — sőt talán azzal sem, a mennyiben hosszú élete anyagilag dúl keserményét marandó szellemi érdekek ápolására hagyta hátra.

Az érdemes veterán tudós s ritka ember- és természetbarát arcképét és élettrajzát, a „Vasárnapi Ujság” már tizenkét évvel ezelőtt fölvette Pantheonába. S azért most, az elhunyt emlékezetének még egyszer áldozva, élettrajzi adatai előadásában rövidke lehetünk.

Pólya József 1802. jan. 1-jén született, Barsmegyében, Nagy-Szecsce nevű kis faluban, egyszerű földműves szülöktől. A gyermeknek nagy kedve levén a tanulásra, apja

papnak szánta. De a fiúnak nem volt inyére a papi pálya, orvos akart lenni s ezért apja megnehezeltvén, levette róla kezét. Ő azonban nem az az ember volt, a kit akadályok, mások ellenzése, sőt a szükség fenyegetései is eltántoríthatnak volna fölötté czéljától s inkább nélkülözésekkel küzdve, saját erején tartotta fenn magát, míg Losonczon a lyceumot, s Pesten az orvosi tanfolyamot bevégzte. Orvostanairai örömmel s bámulással látták vasszorgalmát, gyors fölfogását, finom orvosi érzékét s haladását; harmad-negyed-

sokban dolgozta ki s mutatta be. És mire orvosi szigorlatait letette, s tudori oklevélet megkapta, a fiatal orvos, már mint rendelvényező, némi hírbem állott. Betegjei voltak s minden gondolkodás nélkül a fővárosban telepedhetett meg.

Az 1831-ki nagy kholera, midőn orvosi bátorsága kitüntetésére nagy mezőt nyitott, emberbaráti koszoruját is segített megfogni. A keletről jött pusztító kór, a halálnál halálosabb ijedelemmel töltötte el az országot s a fővárost is. Az ismeretlen ellenség, melynek támadási modorát még nem tanultuk ki s egyetlen hozzáférhető oldalát sem fedeztik föl, még ijesztőbb. S az első kholera, (nehány nemzedék óta legalább az első), nemcsak a martaléknak kitett népet, hanem a menségre rendelt orvosi kart is megijesztette. Külön kórház állíttatott a kholera-betegek számára; de a vállalkozó orvosok, a borzasztó betegség rémárczától megijesztve, rendre hagyták el elfoglalt állásaikat. Pólya azon kevesek közé tartozott, a kik, midőn bementek a kholera-kórházba, erősen elhatározták, hogy vagy ott halnak meg, vagy csak a kór megszüntével jönnek ki onnan. S mind végig hiven is megállta elhatározását; az egész idő alatt, éjjel nappal, fáradhatatlanul forgolódott betegjei körül, nemcsak közvetlenül segítve a hol segíteni lehetett, hanem észelve a betegség tüneteit, a tudomány számára. Jelentései, melyeket József nádor rendeletére, napoként irt, a ragály megszünte után összegyűjtve, fő részét teszik: „A keleti kholera körüli észleletek összege” című

éves orvosnövendék korában a legjobb kör-történeteket írta, melyeken a tanárok sem találtak kivetni valót, társai pedig tisztelettel tekintettek reá. A sebészet is különös tanulmányai tárgya volt, s a kórházban előforduló sebészi eseteket pontos rajzokban és leírá-

(latin nyelven kiadott) munkának, mely tudományos tekintetben is becses, s mely, német nyelven is megjelenve, a külföldön is elismeréssel találkozott s itt-ott még ma is idéztek.

Két hónapig volt Pólya a kholera-betegek

Table with 5 columns: Hónapi-és Hetnap, Katholikuss és protestáns naptár, Görög-orosz naptár, Izraeliták naptára, Nap Hold. It contains a calendar for the month of June 1873, listing days of the week, religious observances, and astronomical data.